

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

7 päivänä kesäkuuta 1993

Lausunto n:o 12.

Lakivaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 25 päivänä toukokuuta 1993 hallituksen esityksen n:o 63 laiksi rangaistusmääräysmenettelystä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa lakivaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Juhani Hirvonen oikeusministeriöstä, valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki, apulaisprofessori Matti Pellonpää ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltävään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunoittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rangaistusmääräysmenettelystä. Esitykseen sisältyy myös eräitä muita lakiehdotuksia. Rangaistusmääräyksen antaisi syyttäjä, kun sen nykyisen lain mukaan antaa alioikeuden rangaistusmääräystuomari. Rangaistusmääräysmenettelyssä voisi syyttäjänä toimia oikeuskanslerin määräämä apulaissyöttäjä, joksi voitaisiin määrätä myös lainopillista koulutusta vailla oleva poliisimies.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa käsitellään rangaistusmääräysmenettelylakiehdotusta perustuslakivaliokunnan lausunnon n:o 1/1982 vp pohjalta ja päädytään siihen, että kyseinen lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä. Asian mahdollisen tulkinnanvaraisuuden vuoksi on kuitenkin pidetty tarpeellisena pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valiokunnan kannanotot

Hallitusmuodon 2 §:n 4 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Tuomiovaltaa koskevista perustuslainkohdista voidaan vielä mainita hallitusmuodon 91 §:n säännökset tuomareiden erityisestä virassapysymysoikeudesta ja 13 §:n säännökset kansalaisen oikeudesta tulla tuomituksi siinä tuomioistuimessa, jonka alainen hän lain mukaan on. Lausunnossaan n:o 1/1982 vp perustuslakivaliokunta katsoi näiden säännösten tarkoituksena olevan turvata kansalaiselle, että hänen asiansa käsitellään riippumattomassa, tuomioistuimeksi järjestetyssä ja yleisesti sovellettavien säännösten mukaan toimivaltaisessa toimielimessä.

Rangaistusmääräyslakiehdotuksessa siirretään yleisesti syyttäjälle mahdollisuus päättää rangaistuksesta ehdotuksessa tarkemmin määritellyissä rikosasioissa. Tuomiovaltaa siirtyisi tuomioistuinorganisaation ulkopuolelle varsin merkittävässä määrässä. Nimenomaan rikosoikeudellista tuomiovaltaa käytettäessä oikeusturvanäkökohdat ovat keskeisiä. Valiokunnan käsityksen mukaan tällöin on ensiarvoisen tärkeää pitää kiinni lainkäytön sellaisesta riippumattomuudesta, jota hallitusmuodon mainitut säännökset tarkoittavat. Aiempaan käytäntöönä viitaten valiokunta katsoo, että tavallisella lailla voidaan tästä säätää vain rajoitettuja ja tuomiovallan käytön kannalta vähämerkityksisiä poikkeuksia. Käsiteltävänä olevan ehdotuksen mukaisessa tuomiovallan siirrossa syyttäjille ei ole kysymys tällaisesta, vaan olennaisesti laajemmasta poikkeuksesta. Siksi ehdotus laiksi rangaistusmääräysmenettelystä on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Valiokunnan käsityksen mukaan tulee harkita tarkoin, onko ehdotettua lakia syytä säätää edes perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Tässä harkinnassa on oleellista, että ehdotettu rangaistusmääräysmenettely koskisi ainoastaan vähäisiä, esimerkiksi lähinnä liikenne- ja tullirikkomuksia ja että apulaissyöttäjien asemaa rangaistusmääräysmenettelyssä ei tehtäisi pysyväisluonteiseksi.

Valiokunta on arvioinut esitystä myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen kannalta. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että syyttäjän toiminta rangaistusmääräyksen anta-

jana ja ehdotus muutoinkaan ei ole vastoin mainitun sopimuksen 6 artiklan sisältämiä vähimmäisvaatimuksia.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että ensimmäinen lakiehdotus tulee käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja

että muut lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Niinistö, jäsenet Jäätteenmäki, Koskinen, Laine, J. Leppä-

nen, Moilanen, Nikula, Varpasuo, Vistbacka, Vähänäkki ja Väistö sekä varajäsenet Komi ja Viljanen.